

In het eerste geval had men een 'houder' nodig (een cylinder voor persgas, een ballon voor gas onder normale druk), in het tweede een generator. De brandstof van alle motorrijtuigen (door de Duitsers gebruikte uitgezonderd) bestond in de zomer van '44 nog maar voor $3\frac{1}{2}\%$ uit benzine of dieselolie; voor $96\frac{1}{2}\%$ was het vervangingsbrandstof geworden. Enkele duizenden motorrijtuigen waren toen wel nog ingericht voor het gebruik van benzine of dieselolie, maar daaronder bevonden zich veel voor speciale doeleinden ingerichte wagens als brandweerauto's die slechts af en toe, maar dan ook zonder startmoeilijkheden, ritten moesten maken; van de autobussen en vrachtauto's was niet minder dan 86% voor het gebruik van (leiding)gas of generatorgas omgebouwd. Aanschaf en installatie van een gasgenerator kostte minstens f 1 500 – evenveel als een klein model auto vóór de oorlog. De ergernis waarmee het neertellen van dat bedrag wellicht gepaard ging, werd bij het gebruik van zulk een generator eerst recht opgewekt: de generatoren waren in hoge mate bedrijfsonzeker. 'Vlot starten' was uitgesloten, de generator moest een bepaalde temperatuur bereiken voordat de motor, aanvankelijk veelal vervaarlijk knallend, aansloeg; liep de motor eenmaal, dan liet men hem ook bij vrij langdurig stilstaan stationair door-draaien: alles was beter dan weer het avontuur van het starten te onder-nemen.¹

Was het al moeilijk brandstof te verkrijgen, nòg moeilijker was het, een versleten autoband door een nieuwe, althans door een bruikbare te vervangen. Wij merkten al op dat Nederland zelf geen autobanden produceerde; de vooroorlogse invoer, ca. 250 000 buitenbanden per jaar (wij zullen de binnenbanden overslaan), vond nagenoeg uitsluitend plaats uit Engeland en de Verenigde Staten. Voorziende dat er moeilijkheden zouden komen, had de regering de autoband al in september '39 tot distributiegoed verklaard, maar de situatie was toen deze dat ieder die een nieuwe autoband nodig had, er inderdaad een kon krijgen. Na de capitulatie was dit afgelopen. Mede door Duitse vorderingen verminderde de aanwezige voorraad tot een derde; eind '40 waren er, achtergehouden banden uitgezonderd, in het gehele land nog maar 70 000 banden, onder welke 16 000 voor vrachtauto's. Een jaar later was de voorraad mede door nieuwe Duitse vorderingen tot 27 000 geslonken (6 000 vrachtautobanden), maar dat waren meest banden van incurante maten. Herfst '41 ging het rijksbureau voor rubber in het gehele land op zoek naar niet meer gebruikte banden die men zou

¹ Generatoren werden ook in andere bedrijfstakken gebruikt: van de motoren aan boord van binnenvaart- en visserij-schepen had in de zomer van '44 de helft een generator, van de industriemotoren 60% , van de landbouwtractoren 90% .